

munții apuseeni

SUMARUL:

CUVÂNT ÎNAINTE

- Ion Țolescu-Văleni *Versul. — Noapte pe Munții. — Avatar.*
 Dana Negrescu *Așteptare.*
 Prof. Ion Codrea *Basso-relieful zeului Mithras găsit la Apulum.*
 P. N. Zaharia-Prahova *Intoarcere tristă. — Monumentul martirilor
 Horia, Cloșca și Crișan din Alba-Iulia.*
 D. Missir *Cu gândul în trecut.*
 Virgil Carianopol *Scrisoare.*
 Iordache Răducu *Ultima vedere.*
 Ovid Caledoniu *Stihuri. — Pan.*
 Emanoil Cobzalău *Poeme. — Flori pentru Simina.*
 V. Oprescu-Spineni *Avram Iancu.*
 Petre Paulescu *Vagabond.*
 Const.-Virgil Gheorghiu *Rugăciune. — Elegie.*

CRONICA LITERARĂ

- I. Ț.-V. *Ovid Caledoniu: „Endymion“ (Editura Pavel Suru).
 Petre Paulescu: „Cuib și sbor“ (Editura Intelect).*

CRONICA MUZICALĂ

- Miared *Muzica Națională. — Folklor românesc.*

CRONICA MĂRUNTĂ

- Revista *Gândirea. — Universul Literar. — Pagini Literare. —
 Muguri Literari. — Tribuna Tineretului. — Ștefan Baciu,
 Ovid Caledoniu, Vintii Horia.*

MUNȚII

9

APUSENI

Cuvânt înainte.

Pornim pe calea viselor noastre cu sufletele încărcate de mi-
reasma salcâmlor verzi și genele prea grele sub aurul zărilor ce
ni se deschid.

Privirile noastre tinere, înmiresmate de adierca pădurilor și
duhul brazdelor ardeleni, frunțile noastre adormite pe vârful mun-
ților în susurul liniștit al izvoarelor... s'au îndreptat acum către
zenitul dorurilor curate, către lumina aeluași sbor.

Strânși în jurul revistei „Munții Apuseni”, ce poartă pe
tâmpile priveliștile trecutului strămoșesc, răzimate pe zările albe ale lui
Christos, ne vom strădui să înălțăm talentul tânăr către culmile
investmântate în freamătul cerului românesc. Și dacă luminița
aprinsă de noi acum în mijlocul Ardealului tânăr, va reuși să
învieze genele căzute în umbra delăsării spirituale, vom spune
că această singură mulțumire am vizat-o încă din primele seri cu
lună, când inimile noastre începuseră să bată la gândul acestei
reviste ce apare azi.

Munții Apuseni

VERSUL

de Ion Țolescu-Văleni.

Intr'adevăr, pentru poezie constituie o mare nedreptate faptul, că lumina ei este primită de un număr foarte restrâns de cetitori.

De unde vine această nedreptate ?

S'au dat felurite explicații și cred că cea mai adevărată este aceea că nivelul sufletesc al marelui mase de cetitori a fost coborât pe treptele de unde poezia devine inaccesibilă.

Gustul pentru scrisul inferior al literatorilor, care poate au cel mult calitatea de a fi captivi, este oglinda decadenței spirituale este proba stupefierii sufletești, ce împiedică sborul către realitatea pură a sublimului și toată recunoștiința pentru acei ce au căutat să stăvilească puhoiul de besnă ce creștea ca un vis urât către cerul de safir al scrisului românesc.

Dacă ași continua să vorbesc numai de cauza acestui adevăr trist cred că nu ași face altceva decât să repet lucruri prea cunoscute, așa că trec deadreptul la încercarea de a apropia de poezie pe acei ce au idei preconceptuate față de acest izvor de spiritualizare, această culme ce este socotită pe nedrept accesibilă numai celor chemați.

Și dela combaterea acestei falsități pornesc să reamintesc câteva simple explicații.

Ce este poezia ?

O lacrimă ce este simțită numai de acela din a cărui geană a căzut sau cel mult de acel ce poartă în suflet subtilități asemănătoare cu ale lui ?

Nu. Dela început afirm că această părere este cu totul neverosimilă.

Singurile condiții pentru a împărtăși acele acorduri interioare ale versului sunt mai întâi să ai suflet și apoi să-l poți înțelege; iar această putere de înțelegere se capătă prin asimilarea asiduă a literaturii de valoare.

Poezia este ca o vioară ce răsună în mâna oricui se trudește s'o învețe

Ca să-ți dăruie melodia aceea de vis trebuie să știi să i-o imprimi și ca să poți acest lucru ți se cere să fi muncit mult.

Inzestrarea rămâne condiția esențială pentru cei ce creiază poezia.

Poezia este o punte tainică ce te duce către zările înalte ale transcendentului...

Este o vâpae harică ce se înalță din jarul

visului către bolțile albastre ale necuprinsului. Prin ea te înfrățești cu singurătatea ce te mână către nostalgia paradisiacă... Te apropie de tine... Simți sborul tău interior ce sue către văzduhul misticului. Duhul ei susură ca un izvor prin toanțele de nestemate ale cuvintelor.

Îți trebuie numai să o simți lângă tine... dar pentru aceasta trebuie să urci muntele înțelegerii până la apa ei de azur ce fură sufletul și-i duce departe spre nepătrunsul senin cât mai aproape de Dumnezeu... și, — cu tristețe spun că la noi deocamdată domină lipsa de cunoaștere, cea mai îngrijorătoare stavilă pentru revistele noastre literare și întreaga pleiadă de tineri poeți ce visează la încrustarea frumosului în suflete.

Suntem încă departe de calea ce duce către superioritate și acesta este adevărul trist în care se sbate grija celor ce țin ca sufletul românesc să nu se țătine depe înălțimea înzestrărilor sale.

ASTEPTARE

Sub mărul alb ca de ninsoare
adie-o aripă de gând...
Se scutură de-argint o floare...
Petalele cad rând pe rând.

Și'n vestejita primăvară
Sub taina viselor nespuse
Simpt liniștea cum mă 'mpresoară
In giulgiul vremilor apuse.

Tresar sub freamăt de peruze
La glasul întristării mele
Și-ți simt privirile pe buze
in jocul razelor de stele

Și e târziu ! Din lună salbe
cad ! Norii 'ncep să se resfire...
M'au troenit petale albe !...
Plâng sub troeni de amintire.

Dana Negrescu.

Din umbra trecutului

Basso-relieful zeului Mithras găsit la Apulum.

de: Prof. Ion Codrea

După inscripțiunile din Persia, Mithras a fost la început un spirit bun — Ized — al religiei vechi persane. Insemna orizontul curat, lumina strălucitoare, geniul binefăcător. Străbătea adâncurile cele mai întunecate și alunga întunericul de pretutindenea. Il adorau ca reprezentant al curățeniei și al adevărului și era considerat ca contrarul întunerecului și al minciunii.

Incepând cu domnia lui Artaxerxe al doilea, Mithras s'a ridicat la cea mai mare însemnătate, considerându-se ca atotputernic, invicibil, atotstăpânitor, ca apărătorul universului contra spiritelor întunericului și ale minciunii. De altminteri, chiar zeul suprem al vechilor Perși, Ormuzd zice în cartea sfântă Zend-Avesta: »Când am creat pe Mithras, l-am creat în așa fel ca să fie adorat ca și mine însumi«. În secolele de înainte de Hristos, cultul lui Mithras a început a se lăți și între Romani și aceasta cu atât mai mult că în timpul acela în soare căutau izvorul și îndrumătorul întregului univers.

În Roma se serbătorea triumful lui Mithras asupra iernei și a beznei la 25 Dec. Acest cult a luat între magii din Persia proporții fantastice duse până la fanaticism. Din țara de origine a trecut în Asia mică, îndeosebi în Pont unde era mult adorat chiar și de coloniștii greci care l-au transplantat apoi în patria lor.

La Romani a luat proporții mai vaste cultul lui Mithras pe timpul lui Pompeiu cu ocazia expediției contra piraților ciliceni. De aici s'a răspândit în provinciile Ilirului, în jurul Dunării, Rinului și chiar și în Britania.

În vechea Panonie, Cumont a aflat 94 de monumente ale cultului mithriac, iar în Dacia 76. În Aquincum și în Sarmisegethusa s'au aflat chiar mithracum. În Alba-Iulia, în partea vestică a cetății, pe platoul romanilor, cu ocazia unor săpături s'au găsit bazele unui edificiu de unde s'au desgropat mai multe pietre și cărămizi cu inscripțiuni de pe vremea Romanilor. Din împărțirea acestui edificiu s'a putut constata că avea mai multe apartamente.

Intr'unul din aceste apartamente s'a aflat un relief de marmoră albă — spălăcită — sculptată, lungă de 73 cm. și lată de 63 cm.

Grosimea reliefului nu e uniformă; pe locuri e de 3—3 $\frac{1}{2}$ cm., iar pe unde e mai groasă ajunge până la 4 $\frac{1}{2}$ cm., lipsind din partea stângă jos 31 cm., din înălțime. Însă, cu toată lipsa, totuși, este unul dintre cele mai bogate reliefuri pe care se află reprezentat Mithras în toate ipostasele sale.

Suprafața acestui relief este împărțită prin două chenare — frize în trei câmpuri ornamentale.

a) În câmpul întâi la stânga sus se observă doi bărbați, dintre care întâiul e îmbrăcat cu o tunică și peste ea o manta cu faldurile lăsate în voia vântului. Capul îi este acoperit cu o căciulă frigiană. Faptul acesta se poate explica prin aceea că, Fenicienii încă adorau pe Mithras și Romanii au luat cultul lui îndeosebi dela Cilicienii din vecinătatea Frigiei; de aceea îl și vedem în inscripțiunile romane îmbrăcat ca un tânăr frigian. Personajul întâi își ține mâna dreaptă ridicată în sus, iar mâna stângă și-o razimă pe umărul celui dinaintea sa. Atât mâna dreaptă cât și picioarele care sunt ceva depărtate unul de altul, s'ar părea că au o poziție de atac sau de fugă; dar nu e exclus că ar gesticula ceva cu înfocare.

b) Personajul al doilea este îmbrăcat la fel cu cel dintâi, doar că-i lipsește manta și aripile fluturând în vânt. Șade pe o stâncă de mărimea unui scaun și trage cu arcul. E zeul Mithras. c) Bărbatul al treilea deasemenea are capul acoperit cu o căciulă frigiană cu țuguiul întors înainte ca și căciula celui dintâi. S'ar părea că se ascunde după un arbore. Picioarele și-l îndreaptă înapoi, stângul e ridicat încât coapsa — femurul — e paralel cu pământul. d) După arbore în partea de deasupra a câmpului, într'o luntre, e un taur cu coada ridicată și întinsă în linie dreaptă cu corpul. Vârful cozii se razimă de luntre și atârână între crengile arborelui. Înaintea luntrei se observă ceva nedeslușit, posibil să fie un grajd sau ceva adăpost pentru taur. Taurul stă în picioare în luntre și se uită spre dreapta. Sub luntre sunt doi berbeci. Întâiul zace; relieful nu este destul de clar. Berbecul al doilea zace pe picioarele de dinainte, cele dinapoi sunt ridicate. Cu capul se uită înapoi, s'ar părea că își linge spi-

narea. e) Înaintea berbecului al doilea se observă un țap care e tras de picioarele de dinainte de un bărbat; e un păstor. Picioarele țapului le ține păstorul pe umăr și târește țapul după sine, deși nu s'ar observa o poziție de prea mare efort, cu toate că picioarele sunt cam depărtate unul de altul. Faptul acesta provine dela natura țapului care nu pretinde prea mare efort pentru a fi târât de păstor. Înaintea păstorului întâi este al doilea păstor cu cască ceva mai pronunțată, lăsându-se pe piciorul drept cu greutatea corpului, iar pe cel stâng și-l încrucișează în jurul celuilalt. Amândoi se îndreaptă spre un bărbat culcat pe jumătate într'un pat și care întinde brațul spre ei.

Figura reprezintă scena adorării păstorilor foarte des reprezentată pe monumentele mithriace. Figura lui Mithras din scena adorării păstorilor se aseamănă foarte mult cu figura lui Jupiter, barbă mare, păr zburlit, musculatură de Hercule.

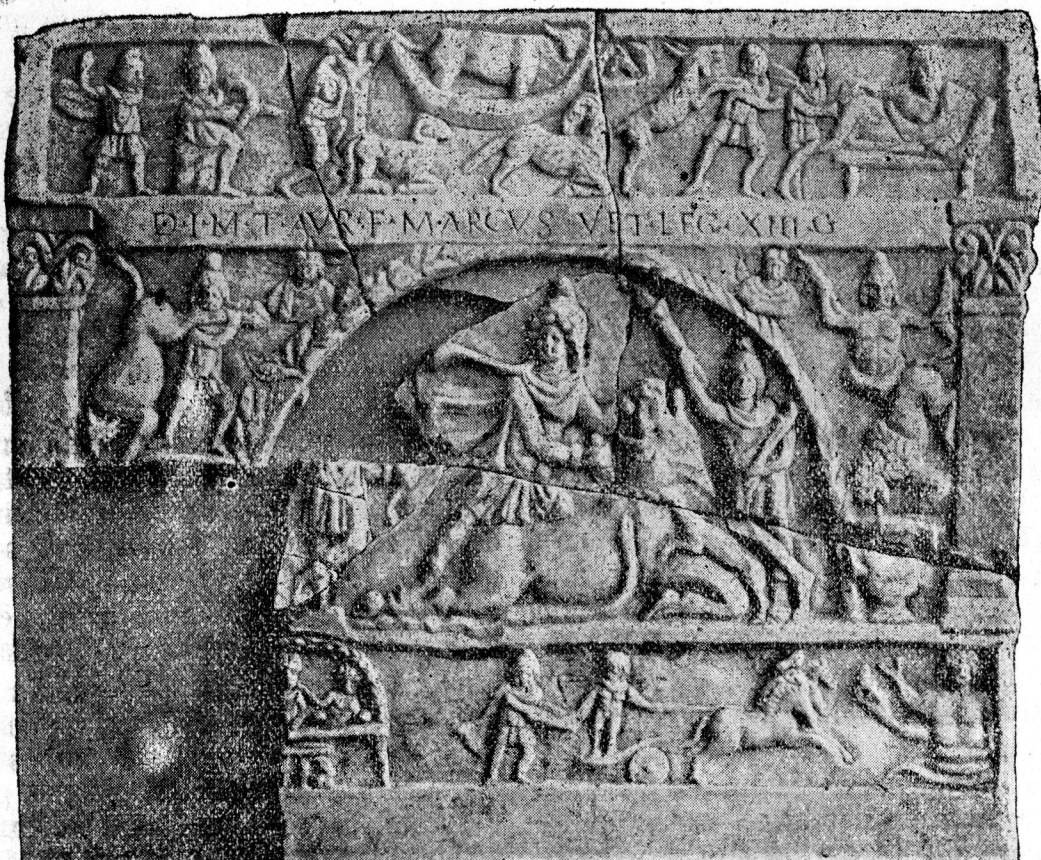
II. Câmpul central se mărginește la dreapta și la stânga de două colonne prismatice, iar deasupra e mărginit de chenarul cu inscripția și dedesupt de un chenar fără inscripție. Cuprinde următoarele scene: a) În mijlocul scenei, într'o peșteră care s'ar părea mărginită de o friză semicercuală, se vede Mithras omorînd taurul.

Înțelesul acestei scene e: Mithras ca zeu al luminei omoară în peșteră (în lume) taurul (Petz.) semnul sterilității opuse soarelui și luminei, sau după părerea poezilor, este emblema anului solar care expiră pentruca să se renască. Ca de regulă și în această figură capul lui Mithras este acoperit cu o cască frigiană binepronunțată, cu țuguiul întors înapoi. Figura lui e superbă, e radioasă, pe când aceea care se află în muzeul din Deva, e ceva mai spălăcită. Faldurile mantalei monumentului din Deva se observă mai bine cum flutură în vânt, sunt mai pronunțate decât ale reliefului aflat în Alba-Iulia care e defectuos și cu două crăpături care îl deformează.

Mithras se uită drept înainte; cu genunchile stâng stă pe corpul taurului, iar cu piciorul drept calcă pe piciorul lui. Cu mâna stânga smucește în sus capul taurului, iar cu dreapta împlântă cuțitul în pieptul lui.

Cam aceeași ținută superbă o are Mithras și în alt fragment de relief de marmoră care reprezintă jertfa mithrică aflat în acelaș loc, ca și acesta de care ne ocupăm în acest articol, cu singura deosebire că cu mâna stângă prinde botul taurului smucindu-l în sus și în cea dreaptă ține cuțitul care îl împlântă în pieptul taurului; acelaș lucru se poate observa și pe monumentul din Deva.

Se mai observă jos lângă taur: scorio-

nul, șarpele, câinele și acoliții zeului (dadoforii). Capul acolitului al doilea precum și o parte din corp lipsește. Acolitul ține în mână dreaptă ridicată o faclă, iar în stânga un obiect lungăreț. Ambii acoliți stau cu picioarele încrucișate.

Din societatea lui Mithras e nelipsit corbul, dar și acesta lipsește. Trebuie să se afle între faldurile mantalei lui Mithras sau alătura pe un vas.

b) În partea de sus a câmpului central, la stânga peșterii se vede Mithras cu casca lui frigiană ducând, opintindu-se, taurul de picioarele de dinapoi.

La stânga zeului sub friza cu inscripție se vede o figură de Roman cu fața radioasă, e bustul Soarelui.

c) La dreapta peșterii, sus, în fața bustului Soarelui, se vede bustul Lunei, alături Mithras născându-se din piatră, cu cuțitul în mână dreaptă, iar în stânga având o torță. Picioarele încă nu-i sunt formate. Casca e țuguiată și îi acopere și urechile.

În muzeul din Deva, se află separat statuia lui Mithras petrogenitus. În jurul stâncii din care se naște, se încolăcește un șarpe.

După reprezentarea aceasta, Mithras propriu zis era soarele care răsărea, și după credința veche a Perșilor, în toată dimineața se renăștea din stâncile munților.

Sub Mithras se observă leul care linge, eventual bea din lichidul unui ulcior. Leul e mânios și se vede cu gura rânjită.

În partea stângă a câmpului de mijloc, sub Mithras târând taurul, după analogia altor monumente aflate în Dacia, posibil să fie Mithras călare pe taur, pe care îl ține cu mâna de corn.

III. Câmpul inferior în partea stângă e distrus mai mult de o treime. Din scena banchetului lipsește cam jumătate. a) Mithras și Sol stau lungiți pe un pat și în fața lor o masă cu trei picioare. Piciorul patului în continuare are ca decorație un spic de grâu foarte lung. În colțul stâng lipsește scena ce se poate completa prin scena analoagă de pe monumentele mithriace din Apulum. Posibil că aci a fost scena care reprezintă pe Mithras cu mâna ridicată și în fața sa Sol în genunchiat.

b) Quadrigele, carul roman e tras de patru cai care merg alătura. În car se află zeul Sol stând în picioare și ținându-și mâna dreaptă în mâna lui Mithras, ori mai bine zis în mâinile lui Mithras. În mâna stângă are o nuiă sau un biciu, (dar posibil să fie și hățurile

cailor). Nuiăua sau biciul îl ține orizontal în linie dreaptă cu mâna, dând zor cailor să alerge. Aceasta e scena din mijloc, din câmpul al treilea. Dela trăsura se vede numai o roată.

c) La extremitatea dreaptă a câmpului al treilea, se vede un personaj nud, e Okeanos. Spre acest personaj aleargă caii în galop mănânați de zeul Mithras.

Personajul nud e încins de un șarpe al cărui cap împreună cu partea superioară a corpului se ridică paralel cu brațul ridicat al omului având palma deschisă.

Pieptul lui Okeanos e foarte musculos, iar părul creț și buclat.

Pe chenarul ce desparte câmpul superior de câmpul central se află următoarea inscripție:

D (eo) I (nvicto) M (itrae) T. Aur (elius)
F (abia tribu) MARCUS VET. LEG. XIII. G.

Înălțimea literilor e de 1,50 cm. Caracterul lor e dela sfârșitul secolului al II-lea. Pronumele Marcus (cognomen) se întâlnește adeseori în provinciile Ilyricului atât la militari cât și la civili.

Cserni Bela e de părerea că orașul Alba-Iulia — partea din preajma cetății — a fost așezată pe locul taberei (canabae) legiunii a VIII G., în schimb partea actuală a orașului așezată pe țărmul Mureșului și cartierul Partoș corespunde vechiului oraș civil Apulum.

Tot în acest loc al monumentului descris până aci, adică pe platoul cetății din Alba-Iulia, s'au mai aflat încă patru monumente mithriace, între care unul are ca inscripție pronumele Marcus; altul este un fragment dintr'un relief de marmoră albă care reprezintă jertfa mithriacă și se aseamănă mult cu cel descris mai sus, numai că nu e așa de bogat și în fine, două altare de piatră calcaroasă.

În urma acestor noi dovezi, suntem îndreptățiți a crede în existența unui mithracum în Apulum, către sfârșitul secolului al II-lea și la începutul celui de al treilea.

Nu se poate stabili însă cu certitudine locul unde a fost acel mithracum, dar în tot cazul, în apropierea locului unde s'a aflat acest monument, dacă nu chiar edificiul în care s'a aflat. *)

Prof. Ion Codrea.

*) La compunerea acestui studiu m'am folosit indeosebi de cele două table de marmoră cu scene mithriace în bassoreliefuluri aflate în Apulum; Fr. Cumont: *Textes et monuments de Mithras*; *Lexiconul antic de Petz*; *Mythologia* de Dr. Kiriac, Papa Lisscanu, precum și studiul dlui Cristescu, *Recherches et Decouvertes Archeologiques en Roumanie, Nouveaux Monuments D'Apulum III—IV—932*, Din revista Dacia.

INTOARCERE TRISTA

de P. N. Zaharia-Prahova

Roibul și bălan, goneau pe șoseaua prăfuită, trăgând cu nădejde vechea trăsură a Conului Grigore... adică a fostului, căci în țintirimul din marginea satului, alături de brazda unde de mulți ani își doarme somnul de veci Coana Săftița — și el — de o săptămână se dusesse să-i fie tovărășie.

Cu capul în piept, grăbeau aburiți, că până acasă mai era cale lungă... seara mija... și domnișorul Tudoraș ce sta obosit pe pernele ponosite ale trăsorii, voia odihnă, că mare,... lung drum mai făcuse!...

Privirea-i gânditoare, se odihnea molcom pe holdele îngălbenite ale câmpului cari se desfășurau cât vedea cu ochii, întinzându-se hăt departe, pe ambele părți ale șoselei.

Încă nu vedea conacul bătrânesc înegrit de vreme, dar știa că după colina din față, după ce va trece cotitura șoselei, va mai străbate doar satul și dela moara lui moș Vișan, trecând iazul, la depărtarea unei aruncături haiducești de praștie, i se va arăta casa părintească, leagănul copilăriei.

Din amorțeala trupească cel moleșise — din când în când — îl trezea hurducatul trăsorii, iar noianul de aduceri aminte ce-l năpădiseră năvălind spre lumină, sbătându-i-se melancolic în gene, îi erau tulburate de chiotele de îndemn ale lui badea Andrei, cu care își zorea la drum telegarii.

...Cu patru ani în urmă, fiind în pragul tinereții — credea — după cum îi spunea Conu Grigore, că tot ce sboară se mănâncă...

— He, hei fiule, mai dai și peste vre un cloncan.

...Cât de adevărate fuseseră vorbele bătrânului Adevărindu-se, îi întăriseră mintea, însă cruzimea cu care se împliniseră îi amăriseră clipa cunoașterii lor, maturizându-l de timpuriu...

Le purtase cu el în pribegie, la fel cum purtase în suflet chipul blajin al bătrânului, aducându-și aminte mereu, părându-i de fiecare dată că, parcă, cu o zi înainte îl ascultase și îl văzuse cum i le spusese clătinind trist din capul pleșuv.

...Pe atunci, avea arendașul moșiei vecine o fată... Ce mândră și frumoasă era Ileana! Sglobie,... gingașe... și cât de mult o iubea!... cum ar mai fi vrut să și-o ia de soață... Era doar idealul lui și de dragul ei s'ar fi dat și'n foc.

Conu Grigore, vedea cum se stingea după ea dar nu o voia de noră. Nu știa nimic bătrânul, dar anii care îl albiseră, îl învățaseră multe.

— Nu e pentru tine Tudoraș. Are pe necuratul în ea. Tu nu vezi băete că ești prins de focul tinereții. Capul îi e plin de fluturări.

...Dece nu-l ascultase?... Dece nu și-o scosese din inimă?... Dece fusesse la fel ca toți feciorii de seama lui... ușuratec... mândru de mijirea primilor tutei ce-i răsărise pe obraz?

...De ar fi avut glagorie cum îi spunea bătrânul, nu l-ar fi sfârtecat biciul dezamăgirii care îl lovise ca un trăznet în seara aceea de toamnă, când se ducea la Conu Ștefanuț, la al cărui conac era elacă de păpușoi.

...De abea trecuse prundișul răușorului care despărțea cele două moșii și de sub salcia pletoasă care străjuia țarinele, auzise sonoritatea glasului cunoscut al Irinei. Ca revărsarea unei cascade, râsul ei îi lovide auzul. Râsul ei suav care în atâtea dăți îl fermecase și-l desmerdase gugurit ca apa lină a unui izvor cristalin de munte.

Se furișase sub salcie... Ileana și Mitrache al Stanei, surprinși, fugiseră speriați, dar mai departe, frica li se înveselise...

Și azi, parcă, mai auzea râsul lor nervos.. batjocuritor.

...Țintuit în loc, rămăsese buimac...

...Trântit la umbra salciei prin ale cărei plete vântul toamnei își cânta sosirea, cu capul greu, ascuns în iărână, înțepat de iarba moartă, îngălbenită, hohotise sec...

...Pentru prima dată înțelesese vorbele cu miez ale bătrânului.

Desmeticit, simțind nevoia unor mângăieri duioase, grăbit alergase la pieptul părintesc și adăpostit de brațele lui bătrâne, și-a ușurat sufletul, vărsând lacrimi amare...

...Prima desamăgire îi luase tinerețea, sugrumându-i încrederea în semnele aceleia pentru care ridicase în inima lui — așezându-o — un pedestal de raze însorite.

...Nutrise o iubire curată și să o uite, plecase departe...

...În patru ani, câte meleaguri străine nu colindase — străbătându-le — ca să uite prima durere ce-i cuprinsese inima. Dar,... amintirea ei îl gonea din loc în loc — posomorât — căci plecând după plaiurile strămoșești, luase cu el, tristețea primei minciuni.

...Și anii s'au scurs... Timpul și-a depănat firul, iar acum la întoarcere, mahnirea îl copleșește și jalea îl mistuie că nu i-a fost dat să fi închis cu mâinile lui, ochii stinși ai tatălui.

Dece vărul Ghiță nu i-a scris mai demult că tatăl drag se va stinge?... De ce când tristul desnodământ își împlinise veleatul, deabea atunci îi dase de știre?

...Vere! Vere!...

...Și îl chemase... așa glăsuia scrisoarea vărului Ghiță. Chemându-l pe el, în sbucium își dăduse obștescul sfârșit...

...Și el, pribegul, era departe!...

...Și acum, nici fruntea încrețită și rece nu putea să-i-o mângâe, .. să i-o sărute...

.....

La mormântul încă proaspăt din țințirumul din
marginea satului, Tudoraș îmbrățișând brazda rece,
varsă lacrimi fierbinți...

— Tată! Tată drag...

.....
Și întunericul serii își așternu mantia de mister
peste țințirumul din marginea satului, învăluind ea
într'un giulgiu de nepătruns întreaga fire.

Ici colo licărea câte o stea, iar norii fumurii că-
lătoreau agale, acoperind pe alocuri albastrul închis
al imensității.

Un câine bătrân lătra pierdut la stâna din deal
și un caval doinea duios în noapte, ținând isonul
plângător al frunzelor cari tânguiau viața ce li se
scurgea...

P. N. Zaharia-Prâhova

(Din volumul în manuscris „Intomnări“.)

CU GÂNDUL ÎN TRECUT

Te obsedează recile clavire,
Uitate'n largi saloane mormântale,
Pe care 'n vremuri vechi, voevodale,
Dansau fantome stinse 'n svon de lire.

Zâmbesc sinistru, 'n umbre glaciale;
Și 'n juru' lor — în sumbră amintire —
Roiesc altețe 'n ștearsă strălucire,
Cu trupuri reci, de os și-orbite goale.

Auzi mătasea 'n foșnete pe oase,
Și greieri, ce se'trec în „mortuare“
Pe viole negre și bizare...

Iar mâinile ce-alunecă tenebroase
Din nevăzut, pe clapele amare,
Șoptesc un vals, în ritmuri funerare..

D. Missir.

SCRISOARE

Știu, ți-am făcut și ție obraji, ți-am cioplit și ție mâni
Ți-am răsturnat și ție în ochii fără funduri, fântâni
Ți-am rotungit și ție fruntea, ți-am pus și ție gene sumbre
Și te-am purtat, nume de aur, printre cântece și prin umbre.

Știu, și tu ai fost vis și tu ai fost tot gând
Te-am făcut și pe tine ca și pe altele pentru că eram prea flămând
Dar m'ai oprit și tu și mi-ai neliniștit anii triști
Deși te creiasem eu, deși știam că nici nu ești.
M'ai făcut și tu pentru obrajii tăi să îndrăgesc răsurile
Și să-mi cadă dragi pentru părul tău toate pădurile.

Acum însă, degeaba te mai chem, degeaba te mai strig
Glasul de geaba îmi tremură de neliniște și de frig.
Nu te mai pot cuprinde, prea te-am făcut mare
Pentru biata mea viață călătoare.
Degeaba ți-aș fărâmița între degete chipul
Degeaba ți-aș împrăștia printre nisipurile vremii nisipul.

N'ar mai avea niciodată cine să-mi umbrească filele
N'ași mai avea pentru cine să-mi ruinez zilele.
Degeaba te-ași omorâ, în zadar ar fi tot
Nici din vise, nici din mine, nu mai pot să te scot.
Ași muri, iubire, dacă nu te-ași mai vedea nici când
Fiindcă, prea ți-am făcut trup frumos, prea ți-am dat toate imaginile din gând.

VIRGIL CARIANOPOL

Ultima vedere

de: Iordache Răducu

Din cerul sur, se cerne peste oraș o ploaie mărunță și deasă, așa cum plouă în regiunile de munte.

Ploia cade plângător pe acoperiș și se tânguie prin burlane, cu aceeași monotonie, cu care a început de dimineață.

Se simte a toamnă. Totul e trist.

Dela ferestruica mansardei, în pervazul căreia stă pierdut în gânduri, Paul State, se vede aproape întreg orașul. O mare de acoperișuri, colorate și nuanțate diferit, peste care se prelinge la fel de jalnic, ploaia aceasta apăsătoare.

Dece, o fi ploaia dătătoare de tristețe?

Nu putea înțelege bietul Paul, însă vedea în fiecare ploaie, prevestitor al toamnei, când cad frunzele și mor tuberculoșii...

Ploaia aceasta îi sfredelia mai rău plămânii distruși de boală.

O tuse seacă îl înecă.

Când termină cutremurul tusei, vârî mâna, între cămașe și piele, vrând, parcă, să potolească arsurile interne.

E așa de rău, să fii bolnav! Mai ales, să știi că zilele îți sunt numărare. De s'ar sfârși odată! Adesea, i-a venit în gând să-și grăbiască sfârșitul, dar ceva îl opria și-l făcea să mai aștepte...

... Ar fi vrut s'o mai vadă odată... și ea nu mai vine...

... Singur... singur... singur, în sărăcăcioasa lui odăiță de la mansardă...

... Parcă e mai bine aici... Mai aproape de cer. Avea astfel, făcut o parte din drumul pe care în curând, avea să-l parcurgă.

Il chinuia însă, ploaia care se auzea căzând pe acoperiș și apoi, prelingându-se către streășină. Nu o putea suferi, deși ploaia îi aducea, când și când, o amintire plăcută...

A trecut un an de atunci. Un an de lipsă și de suferință, în care timp, simția cum se apropie de mormânt.

Era prin Iunie. Da, își amintea precis: Sf. Petru și Pavel.

A plecat la Brașov, s'o întâlnească după obicei. Era mai bine atunci. Își făcuse economii peste măsură, pentru a-și permite această plimbare, care înainte era obișnuită și care acum devenia, din ce în ce, mai rară.

N'o mai văzuse de aproape un an. Îi scrisese s'o întâlnească în oraș, deoarece, în familia ei nu putea merge, nefiind pe placul părinților. Așa se întâlneau totdeauna, la locul hotărât printr'o scrisoare, trimisă ca toate celelalte, pe adresa unei prietene.

Cu cât drag, nu parcurse drumul, până la Brașov? De câte ori, nu făcuse el acest drum? Regulat la fiecare vacanță, cât fusese elev la Brașov și de 5—6

ori pe an — după posibilități — de când părăsise cetatea de la poalele Tâmppei, unde lăsase prima iubire, fericirea copilăriei și a adolescenței: Mioara.

Avea proiect de căsătorie, și chiar fără învoirea familiei, imediat ce și-ar termina studiile și și-ar lua un serviciu.

Până atunci, se mulțumiau să-și scrie și să se vadă din când în când.

Lipsa în care se sbătea Paul, însă și pe care n'avea curaj s'o mărturisească Mioarei, a început să-i macine sănătatea. Microbul care îi rodia plămânii progresa. Un an de când nu s'au mai văzut era mult. El slăbise îngrozitor. Ochii i-se afundaseră în cap, iar umerii obrazilor, de un vânăt pal, ieșiseră înainte, parcă intenționat, să se depărteze și mai mult de ochi.

L'ar mai cunoaște, Mioara? Ea cum o fi mai arătând?

Acestea erau două semne de întrebare, care îi apăreau veșnic în față.

Cu aceste întrebări, a coborât, în gara Brașov la ora zece și jumătate.

La ora 11 fără un sfert, trebuia să se întâlnească, în fața cinematografului „Astra“, locul lor de totdeauna.

Imprejurările, aceleași.

El vine în zi de sărbătoare, ca să profite de reducere la tren și ea tot în zi de sărbătoare, putea spune acasă, că merge la biserică.

După masă, o prietenă complice, o invita pe la ea, luându-o de acasă, putând astfel să se prelungească întâlnirea, până seara la ora șapte.

Atât.

Se despărteau cu lacrimi în ochi. El îi promitea că va fi cuminte la București și ea îi jură că nu va ceda insistențelor familiei, de a se căsători cu un inginer, dela o mare întreprindere din localitate.

Cu primul tren, el pleca la București, cu un nou dor de viață și cu gândul ca imediat ce va ajunge, să-i trimeată o scrisoare mare, mare de tot.

Era ceasul unsprezece fără douăzeci de minute, când Paul era la locul indicat. Aștepta. Ce de lume, forfotia în jurul lui. Mioara nu se arătă.

Poate c'a trecut pe lângă el și nu s'or fi mai recunoscut.

Nu se poate să se fi schimbat ei așa de mult într'un an... dar poate, n'a primit scrisoarea... Se muștră singur, că nu i-a scris mai dinainte. Poate n'a avut prietena timp să-i ducă scrisoarea... Poate.

Și atunci? Ce avea de făcut? Singură nu ieșea niciodată în oraș. Nu se plimba. Îi făcea rău să vadă perechi, plimbându-se strâns pe promenadă și ea să fie așa de departe de Paul.

Paul se gândi că e mai bine să meargă la prie-

tena ei, care să meargă la Mioara să-i anunțe sosirea. Era singura soluție.

Dacă prietena n'ar fi acasă? Atunci s'ar duce singur la ea acasă. Ce pas greu! Nu se temea de diferența cu care ar fi fost primit în casă; pentru dragoste primia orice, se temea, însă, de situația pe care o va crea Mioarei. N'ar fi vrut s'o facă să sufere de pe urma lui...

— Bonjour! La ce te gândea, de nu mai văzut când am venit?

— Credeam (emoția îl gătuia) credeam că nu mai vii...

Ii sărută mâna, roșindu-se până în vârful urechilor. O privi în ochi. Erau umezi. Mâna ei tremura.

— Decând, nu ne-am mai văzut?

— Un veac! Cel puțin un veac, a trecut de atunci!

— Da! Apoi plecând ochii zise ușor:

— Hai, să mergem.

Nu era nevoie să spună unde, știau locul lor obișnuit.

Iși apucară brațul și se îndreptară, tăcuți spre Warte.

Perechi tinere urcau și coborau, veseli, panta șerpuită, care duce spre locul preferat al îndrăgostiților.

— Ți-era dor de mine, Mioara? Te așteptai să vin?

— Mult de tot și eram sigură că ai să vii. Te-am visat azi noapte.

— Cum?

— Erai răutăcios cu mine.

— Cum?

— Nu pot spune.

Tac amândoi.

Pe banca din spatele turnului și-au spus tot ce-și puteau spune.

— Vai, dragă Paul, când te aștept, să vii, am atâtea de spus și acum, aproape nu știu ce să mai spun.

— Nu-i nevoie, Mioara, ne înțelegem și așa.

Un oftat adânc, ieși din două piepturi deodată și se pierdu în înălțime. Se privesc în ochi și se înțeleg.

— Ce frumoasă ești Mioara! Cât te iubesc. Și se îmbrățișează prălung. Un sărut fierbinte, le împreunează buzele...

Paul tresări.

— Ce ai?

— Nimic.

Laerimile îi năvăliră în ochi și porniră fără stavilă, să se rostogolească pe umerii obrazilor învinețiți.

— Mioara!

— Ce ai? Il mângâie pe păr și-l sărută.

— Microbul...

Un hohot de plâns îi tăie vorba.

A stat mult și a plâns la pieptul ei. Clopotele

dela Biserica Neagră, încep a bate sinistru.

Paul se cutremură, par'că ar fi bătut pentru înmormântarea lui.

— E ora douăsprezece Paul, trebuie să plec. Dacă întârzi acum, nu pot veni după masă.

S'au ridicat și au pornit încet spre casă. N'au verbit mai nimic. A condus-o spre străzi laterale, până aproape de casă.

— La două și jumătate, da?

— Da! Poftă bună.

— Mersi!

Și Paul își târăște pe pași legănați, un suflet pustiu, de par'că ar fi condus un mort la groapă.

În timpul mesei, Mioara se gândia la Paul, la boala lui și se felicita că se putuse stăpâni, să nu-l întrebe de ce a slăbit atâta, deși îi venise întrebarea de nenumărate ori pe buze.

Înțelesese...

La două și jumătate, s'au întâlnit din nou. Părea mai frumoasă acum. Purta un costum ușor de sport, care o prindea de minune. Paul nu se mai sătura privind-o.

Părul ei bogat juca în jurul gâtului, de câte ori mișca, în salturi capulei rotund de băiețandru adolescent. O bluză de mătase milaneză se întindea peste sânii sglobii, care căutau parcă, o ieșire din strânsoare și jucau la fiecare pas.

Au pornit din nou pe urcușul muntelui. Paul avusese prevederea să se aprovizioneze cu ceva de ale mâncării.

Pădurea, verdeața, le dădea speranțe noi. Paul căuta să-și ascundă oboseala. Au mers departe, până acolo, unde nu mai fusese niciodată.

Pe vârful muntelui, dincolo de pădurea de brad, se afla un platou cât o arie. Iarba era încă neîngălbenită, cu toate acestea mirosea a fân copt.

Și-au făcut un cuib, între florile care smălțuiau platoul și al căror parfum îi îmbăta.

El îi scoate pantofii albi, de sport, și-i sărută picioarele pe rând.

Se îmbrățișează și se sărută mult.

Ce măreți, păreau după această înălțime, în mijlocul unei asemenea splendori!

— Ce fericită sunt, șopti Mioara, se pare că aici cum suntem, cu noi începe lumea și tot cu noi se sfârșește. Și se ghemui la pieptul lui, în care parcă suiera vântul, ca printr'un horn pustiu.

Mioara adormi. El nu se mai sătura privind-o.

Ii veni un gând ciudat, dornic. Vru s'o desbrace. Ea deschise ochii mari, oftă adânc și zise stins:

— Sunt a ta!

Paul nu știu dacă e bine să îndrăznească, sau nu. Poate că e mai bine, poate că e mai rău.

Mioara adormi din nou. Era obosită. Ce frumoasă era! O păpușă pe care nu se cuvenia s'o strico și o lăsă să doarmă.

Fără să vrea îi veni în minte povestea lui Bernardin de Saint Pierre, despre Paul și Virginia. Încercă o asemănare...

Adormi și el, îmbătat de parfum și de fericire...

Câteva picături reci pe față îi făcură să tresară amândoi.

Picăturile se îndesiră, devenind o ploaie amenințătoare. Se îmbrăcă în garbă, însă erau uzi de a binele.

Au lăsat pachetele cu mâncarea și fug în pădure.

Ploaia cădea cu zgomot, plesnia peste frunzele de fag, sau suiera printre brazi, pătrunzând până la cei doi naufragiați, care steteau înspăimântați, la lumina unui brad uriaș, drept ca o lumânare.

Ea tremura. Paul își scoase haina, o îmbrăcă și-i puse pălăria lui să-i protejeze părul.

El se silea să-și păstreze curajul și mai făcea câte o glumă, pentru a-i alunga frica fetei de lângă el, care părea în hainele lui, un adevărat pui de bogdaproste, cum spunea ea.

De odată un fulger brăzdă cerul și descărcătura electrică spintecă, în două, un brad la câțiva metri de ei.

Amândoi fug, ca înnebuniți de spaimă și disperare. Tunetul făcu să se clatine văile, de urlatul lui prelung. Amândoi pornesc devale, alunecând pe frunzele ude. Apa curgea în șuvoaie puternice.

Paul o luă în brațe și merse cât putu de repede, temându-se că dacă vor mai futârzia, apele ar deveni așa de mari, încât nu s'ar mai putea trece.

Când au ieșit din pădure, ploaia se oprise. Se auzia numai vuietul apelor. Se apropiară de oraș. Lumina se uita curiosă la ei; în oraș nu plouase decât foarte puțin.

O conduse până la prietena ei, de unde trebuia să plece acasă, după ce mai întâiu își va fi uscat îmbrăcămintea de pe ea.

S'au despărțit. Era ora șapte, ca totdeauna.

— La revedere! Pe când?

— Nu știu!

— Fii cuminte te rog, și să nu mai fumezi...

Plecă spre gară, fără a mai privi înapoi.

Ce rost avea să nu mai fumeze? El nu mai fuma de multă vreme.

Și ea vedea că e bolnav...

În tren îi era cald, toată fața îi ardea ca focul și tușia adânc.

Răcise din nou. Boala făcea progrese. Abia putu să mai meargă până acasă.

De atunci, n'a mai putut să părăsească, nici pentru o zi, casa în care își trăia mizeria.

Toamna îl trântise la pat. Cu greu a mai dus-o până în primăvară, în care a scăpat dar, în toamna aceasta, cine știe... măcar s'o fi mai văzut odată... dacă ar fi venit ea...

O licărire îi trecu prin față. Îi scrisese, știa că e bolnav. Și ploaia aceasta nesuferită... Ce ar fi să vină să-l vadă...

El va muri desigur.

Tusea îl înecă, îi văjăsesc urechile și ametește. Duce batista la gură și tușește.

Un trandafir roșu îi înflorește în batistă...

Gazda, l-a găsit întins pe pat, mai mult mort decât viu...

Către seară s'a stins ultima licărire din torța vieții lui, consumată pe îndelete...

Credincioasă, gazda i-a încrucișat mâinile pe piept și i-a aprins o candelă la cap...

Și ploaia cade mereu, spălând acoperișurile orașului, scufundat în negura ploii cernută des...

Plouă, plouă, plouă...

Iordache Răducu.

POEZII

de Ovid Caledoniu.

STIHURI

Tăcerile, acum sunt grele ca lespezi,
Frate, aproape de stele și vânt,
Să mergem de-aici, sunt ape rezezi,
Ghemuit anotimpul, doarme sub pământ.

Tineri mereu ca livezile să fim,
Ah, frunțile noastre de gânduri și-azur,
Frate blând, nu simți cum sfârșim,
Și zarea ca un munte se ridică împrejur.

Obrajii tăi carte de versuri învechită,
Sboară de-acî, sboară, soarele apune,
Tot vântul mai bate 'ntr'o frunză de răchită,
Mătăniile anii noștri fac lângă genune.

PAN

Îi cad omizile pe trupul slab și mare,
Când toamnele veghează pe șesuri departe,
Cu fruntea în sudori spre zări ce vor să-l poarte,
Răstoarnă cerul cu norii la picioare.

Sărută răcoarea verde din livadă,
Lângă cetini visează anii grei și plini,
Prin roua de pe pleoape sunt astre'n declin
Și-așteaptă mușuroiu în iarbă să le vadă.

Nu bea din vin de rădăcini și strânge,
În jur cornute albe să fie seara clară,
Dospește 'n el viața spre steaua polară,
Și-i fură seara lacrimi în crâng să poată plânge.
(EMDYMION)

POEZII

de ION TOLESCU-VĂLENI

NOAPTE PE MUNȚI

Aue zefirul prin ramuri sprintar...
 Turme de cetini din noapte coboară...
 Strigă o zare... din somn s'a trezit un arțar...
 Luna pe-o culme paște: tăcută mloară.

Perle din ceruri în iezăre cad...
 Raze — inele — se pierd printre valuri...
 Vremea presară zăpadă pe-o frunte de brad...
 Departe clipesc ferești de argele pe dealuri.

De-aseară-mi tot cântă o peșteră sumbră
 și sângele stâncii îmi bate în piept...
 Clipetele trec cu trene ușoare de umbră
 prin genele somnului pe care nu-l mai aștept...

Mă frânge tristețea... și'n taină ascult
 cum sue roua în floarea regiunii...
 Inima nopții serafim — au furat'o de mult...
 și'n zare zorii de aur sărută arinii...

AVATAR

Îmi cade gândul obosit în pleoape
 ca umbra serilor îndoliate'n lacuri...
 Acelaș soare, aceleași nopți de veacuri,
 aceleași stele-adorm clipind pe ape.

Cu fruntea'n iarbă-aud cum sue duhul
 din necuprins în rădăcini și'n foie...
 Acelaș har de raze cade'n noi
 din lăniștea ce-a 'nlăcrimat văzduhul.

Doar visul ne desparte de trecut...
 Poate cândva am fost păstor pe lună...
 O, sufletul dece nu vrea să-mi spună
 povestea tainei jerecată'n lut...

POEME

FLORI PENTRU SIMINA

de Emanoil Cobzalău

Când te revăd

trecând prin grădini de amurguri blânde,
printre 'nmlădieri de maci, spre strana templului
zărilor largi, te-aseamăn cu un înger din vechea
poiană a visului meu.

Și, dacă-mi flutură privirea — flăcări — peste
razele părului tău, e semn că-i secetă mare'n
suflet!

Ah, dar florile vesele din ochii tăi, ascund
în luminile polenului lor : legenda Domniței Dace,
fugită'n Martie prin munți!...

De-aș putea mirosi parfumul lor vreodată,
s'au de s'ar împrieteni norocul cu mine, viața
nu mi-ar mai părea un fragment de uvertură —
ci o'ntreagă operă plină de simfonii eterne!

...Dar ce tristeți îți stăpânesc ochii atunci
când par osteniți pe prispa nopților albe, sub
strașina de borangic a Lunei?!

Poema unei dimineți

Eram lângă coliba-i de lumină, când dimi-
neața își număra, în stene, bobocii de rouă, când
zorile — ciobănițe tinere — urcau dealuri îm-
pădurite, sărutând somnul netrezit al ierbii...

Din strașina colibei picurau stropi mari, de
clipe, spărgându-și cristalul fără de sunet, de
pietrele gândurilor mele; iar cioburile lor că-
deau prin țărina imaginilor.

Un ciob din stropii clipelor sărind în lături,
atinse boarea unei amintiri străvezii, ce flutura
pedeasupra sufletului meu, sfârtecând-o ca pe
o năframă de borangic.

De-atuncia, prin luminișul acela se furi-
șează mereu, în zori, un dor investmântat în
zâmbete de raze.

E dorul ce-mi fură din fântâna vieții câte-o
găleată de apă vie — câte-un pumn de nisip:
aurul iubirii...

In sărbătoarea satului alb,

vântul bucuriei flutură, peste
ferestre, colți de năfrâmi verzi, de mușcată.

Prin livezi, zboară codobaturi de lumină,
ducând în plisc viermușori de raze puilor liniștei,
pitiți în cuiburi de umbră...

O creangă de tei, se'nchină, 'ngenunchi, în
fața Bisericii, pruncului Isus din brațele Fecioa-

rei; iar copilul parcă-și desprinde mâna dela sân-
nul mamei și, iradiând lumină caldă și bucurie,
și-o 'ntinde peste rugăciunea crengii, drept bine-
cuvântare...

Ieșind senini dela Dumnezeu, cu pașii rari
și 'nceți moșnegii străbat „aleea teilor“ dintre
poartă și ușa lăcașului sfânt, oprindu-se 'n col-
bul drumului și, aplecați peste pârleazul dorului
își privesc vrăbiile amintirilor cum se scaldă 'n
terna sentimentelor — pecând în ploștile ve-
seliei celor tineri, fierbe mustul dragostii, ca vră-
jile 'n ciauul Sfintei Vineri...

...Numai în casa copilăriei, păianjenii se
ceartă cu pustiul și tăcerea și'mpletește pieptare
pentru la Iarnă, când din porțile cerilor din bărne,
ii vor cânta năierii Australului...*)

*) Din volumul în manuscris: „Foi de calendar“.

Avram Iancu

Cine cântă sara'n munții suri
Pe poteci trecând ca o nălucă;
Cine se infundă în păduri
Cu ochi mari, cuprinși de dor-de-ducă?

Iancu, Iancu, Avram Iancu dârzul
Cântă din caval nebun să uite,
S'a 'nfrățit cu vântul și cu sturzul
Și cu lighioanele din munte.

Fruntea lui mai tristă ca o lună
Prăbușită printre norii grei,
Părul ca o ceamă i s'adună
Peste umerii pietroși, de stei.

Iancu — Craiul cel nefericit
Iancu jurământelor din Tebea,
Plângă-l Muresul neostoit,
Codri daci să-l jeluiască aevea!

Pieptul lat, de sub moțesc mindir
De un dor năpraznic i se sbate,
Brăul strânge mijloc de martir
Glesnele îi ard însăngerate.

Toale de haiduc cad sfâșiate
Depe trupul lui de Moț trudit,
Gându-i sboară 'n zări involburate,
Mâna pe caval i-a 'nțepenit.

Iancu, Iancu, Avram Iancu dârzul
Frate cu arțarul și cu sturzul,
Fuge spre hățis adânc de munte
Cânt nebun să cânte și să uite!

V. OPRESCU-SPINENI

POEZII

VAGABOND

*Miroase-a primăvară toată tămâia ierbii
Și 'n poalele pădurii descalecă April;
Prin luminișul lunii bălae sburdă cerbil
Și noaptea ațipește prin pomi ca un copil.*

*In lacul cât o holdă se'ndeamnă nenufarli
Și stelele pe unde strunesc din alăute;
Isvorul de-aseară îl cântă lăutaril
Și turburel șăgalnic îl beau lăstuni și ciute.*

*Haiduc peste natură și fur de lniștii blonde
Nu las un colț de pace fără să nu-l sărut;
Mă știu luceferi, zâne, Diane vagabonde
Și smell din deșisuri cu care m'am bătut.*

*Ehei! mă știu toți craii cine-s de unde viu
Și toți, mare, mă chiamă de sus și din adânc
Le dau noroc și, haide, pas tânăr că-i târzlu
să plec spre zări închise cu drumuri la oblânc.*

Petre Paulescu.

ELEGIE

De-ai ști cât mă doare fuga aceasta prin povești
Cu pulpana pieptului desfăcută!
Tu mă cerți că sărut gura fetelor svăpăiate
Și mâinele lor de cucută.
Ești dezolat că learcă de cântec
Sărut genunchii ploii
Și mă trag scafeții — haimanale — de poalele mântăii

De-ai vedea însă, sara, cum
Sărut stelele aprinse ca pipele de tutun
Și mi se umple gura cald — ca de sânge — de rugăciune
Tată, ai trimite lăcrămând argatul
Cu pantofii iertării după mine...

RUGĂCIUNE

*Nu-s vrednic să-mi calce'n cerneală
Piciorul lunii cu condur de beteală,
Nici să-mi crească stihul cât secara.
Rogu-Te nu mai îmi umple, Doamne, cu stele călimara.
Stemele de aur, ghindă și trifoi
Pe care le am sub pieptar — ia-le'napoi!
Ia zăpezile ce mi se scutură pe mâini,
Zarzării și lacrămile chinuite — albe pâini.*

*Mi-e fruntea cu șcrum de singurătate cernută
Ia, Doamne 'napoi și buzele fetei care mă sărută;
Ia steaua pe care o port — ia-mi penița de păpădie!...
Nu-s vrednic să mi se scuture luceferii pe hârtie!...*

Const. Virgil Gheorghiu.

C R O N I C I

CRONICA LITERARA

Ovid Caledoniu: „*Endymion*“ — (Editura Pavel Suru).

În »*Endymion*« dl Ovid Caledoniu a înmănușiat douăzeci și două de flori încărcate cu polenul de aur al sufletului, înmiresmat cu duhul tinereții, ce caută să se reverse ca razele zorilor peste câmpiile nesfârșite ale vieții.

Această carte este un peisagiu liric cu largi rezonanțe de imagini, unde poetul aduce alături de tristețe, ecoul aururilor sufletești

... „Prin ierburi timpul își năruie tristeți...
Cu fruntea mă lovesc de vânt și aurore“...

(*Dimineața de Iunie*).

Viața alături de licărirea cerului înșorit:

... „Ni s'a încurcat părul cu razele de soare“...

(*Cântece de Miază Zi*)

Și sufletul alături de tainele naturii tinere:

... „Ca Pan ciocnesc pocale de rouă din pădure“...

(*Cântece de Miază Zi*)

Sau:

... „Plecat peste grădini ca peste o mare verde...“

... „Sângele anotimpului în mine se pierde“...

(*Prezența vie*)

În toată această priveliște spirituală în care poetul își scaldă dorul și visele tinerești, predomină nuanța solitudinii verzi.

»Verdele« este substanța sufletească a d-lui Ovid Caledoniu și în cartea d-sale te năpădește mi-reasma ierbii crude, a dumbrăvilor imprimăvărite, a tristeților umbrite de ramurile pădurilor crescute din trupul de aur al lui Prier.

Poetul și-a încrustat versurile în nestematele tristeților pe care le-a presărat pe pajiștea întinerită a visătoriei:

... „Și-am înecat tristețea pe-o pajiște de carte
laolaltă'n mirosul ținutului de mure“...

(*Cântece de Miază Zi*)

Cântul interior al singurătății este adus de vânturile calmului verde din afară.

Fiecare simțământ, fiecare tresărire de muzică interioară, fiecă suon lăuntric al poetului este cauzat de peisagiu, este înrudit cu adierea exteriorului cernit peste genele sale.

Marele merit al d-lui Caledoniu constă în crearea acestui mediu de însingurare fertil creației.

Inima pulsează deodată cu anotimpul... Și ca să găsești pe poet trebuie mai întâi să ascuți freamătul frunzelor, susurul văii pe unde poetului i-a rămas »Pasărea inimei« (pag. 18).

Întreaga carte este un moment grav de reverie ce te mână către poarta de argint, a marilor des-

legări, și acest merit constituie condiția esențială a unei cărți de poezie bună.

Forma pe care poetul și-a ales-o este cea mai fericită... Concentrată, sugestivă, sobră... te face să te crezi într'un altar ce-ți umple genele cu ră-ceala aceea harică a cuvintelor puține bogate în înțelesuri.

—o—

Petre Paulescu: „*Cuib și sbor*“ — (Editura Intelect).

Am căutat să aprofundez poezia d-lui Petre Paulescu și această încercare mi-a dat prilej să caracterizez pe acest poet cu stări sufletești dinamice, sbuciumate de vântul cuvintelor prea dure pentru temele pe care și le-a propus.

Versul acesta nu-ți lasă visul să-și înfiripe ră-dăcinile lui de lumină.

Este lipsit de acea subtilitate a liniștei ce se duce către reverie.

Este prea sgomotos, prea obositor pentru genele ce caută odihna aceea suavă a tainei... Nu are acel susur melodios, tăcut, lin al izvoarelor liniștite.

Un tumult exterior de vâlvoare orbitoare te sustrage dela aprofundarea ce vrei s'o faci. Spre exemplu:

... „Urci în iatacul reveriei mele
Potire de lumină și lujeri de azur
Grădina să mă vadă sue florii pe schete
Și svon de soare pur“...

(*Primăvara*)

Această strofă după mine este o perlă în versul nostru nou ca structură și puterea imaginii, însă te face să tresari cu toate că poetul exteriorizează un moment de reverie al sufletului său.

Nu este acea duioșie specifică admirației anotimpului, acea tăcere în care se îmbulzesc ritmurile interioare.

Cuvintele sunt prea tari pentru a te adormi în pajiștea sublimului.

Aceasta este caracteristica întregului volum și deaceia mulți au spus că poezia d-lui Paulescu nu adâncește.

Versurile acestui volum sunt ca niște poteci de munte presărate cu pietre mari peste care dacă treci te obosește atât de mult că nu mai poți străbate până unde ai visat să ajungi.

Nu este ca o cale ce te duce neobosit până la umbra deplină a tainiștilor limpezi pe care le-ai dorit.

Nu pot să afirm dacă cele spuse până acum ar constitui o scădere a volumului și chiar dacă ar fi așa, multiplele calități ar înăbuși acest neajuns.

Cartea d-lui Petre Paulescu este cu adevărat un sbor tineresc.

La fiecă pas elanul îl depășește pe poet.

Un avânt trainic se desprinde din glia versu-

rilor sale către bolta ștearsă a paradisului bănuț undeva.

O aripă de condur desprinsă din brazde către ramurile de aur ale cerului.

Păcat că această aripă nu încarcă în penele sale sufletul cetitorului, să-l ducă sus, pe înălțimile de safir ale azurului.

Când cetești versul d-lui Petre Paulescu ai impresia că privești în sus către elanul său orbitor, fără să ai posibilitatea să-l însoțești.

Și aceasta din cauză că forma nu are darul să-ți adoarmă sufletul și să-l ducă pe culmile revelației specifice acestui tânăr și entuziasmat poet.

Multe însă din poemele sale după mine, sunt creații ce pot consacra.

Redau aici întregul poem »Manuscris« pentru splendoarea imaginii:

„Stă gândul despletit pe file;
Și ochii fug pe stih mistuitor;
Grăbesc și sui pe trepte de dactile
Și pe trohei cobor.

E manuscrisul meu cioplit în vis
Și'n piatră nestemată de allean;
In el zoresc mereu spre paradis
Elan după elan.

Pela răscurci pui semn de întrebare
Și'ndoliez caetul cu întrebări
Mă dăruiesc — risipă de dogoare —
In lungi peregrinări.

Și epilogu-i han in manuscris
Imi fac popas... vremi iarăși să despice
Și cât am mers mă văd tot mai închis
Că n'am făcut nimic.

Și încheind aduc elogiul d-lui Petre Paulescu pentru fondul său poetic adevărat românesc.

Sufletul său, repet, este o aripă de aur din șesul său natal, de care oricât vrea să se desprindă către imensitatea seninului, se simte reîntors de nostalgia atât de frumos pusă uneori pe strunele creației pure.

I. T.-V.

CRONICA MUZICALA

Muzica Națională — folklor românesc.

Titlul de mai sus, este atât de cunoscut, încât de multeori, la citirea lui, unii vor pune un semn de exclamare sau întrebare... Și cu drept cuvânt, o pot face, pentru că acest titlu și această problemă, se tratează de mulți ani încoace.

Am citit multe dări de seamă asupra acestui prea important subiect, însă, quintesența titlului articolelor, rămâne totdeauna complect nedefinită. Și este foarte explicabil să fie așa, pentru că toți chemații și nechemații s'au apucat să trateze această problemă, învârtindu-se și formând de prea multe ori „cercul

vișios“ asupra fondului, ca atare.

Nu este în intenția mea, să fac apologia nici-unui om, care mai mult sau mai puțin, a pus convingerea lui și a opiniei celor din jurul său sau admiratorilor săi, după cum departe de mine este critica pe care trebuie s'o aducă aceluia, cari, având mijloace materiale, sau alte paleative, au ajuns să se erijeze în comandatul opiniei publice muzicale, dezvoltând idei și subiecte, cari nu cadrează nici pe departe cu realitatea justă. — Nu! Aici, în această revistă nu e loc de polemici și de alte meschinării, ci este nevoie de o tratare justă, a artei muzicale în general și de tratare justă a muzicii naționale — folklor românesc — în special.

Serie multă lume despre această problemă, și asta nu poate decât să ne bucure, căci așa cum se serie, tot e mai mult decât cum se scria — și noi, nici nu ne-am putea gândi să scoatem o revistă literară, fără o *cronică muzicală*, care să înceapă cu cea mai arzătoare problemă muzicală la ordinea zilei: folklorul românesc.

Puteam, foarte bine, ca, în această „Cronică muzicală“ să începem cu o dare de seamă a evenimentelor muzicale ale anului sau cu o succintă resumare a situației artistico-muzicale.

Dar, înainte de a ne gândi la așa ceva, ne-am gândit, la ceiace și spre ceiace tot trebuie să primimeze, în toate domeniile: ideea națională: — Aceasta fiind loznica, în materie muzicală, găsind mai mult decât ne trebuie, pentru că să tratăm sorgintea muzicală a neamului românesc, încercăm să o facem și noi în această revistă, care, va fi prima publicație în acest domeniu.

Se știe, și o știe toată lumea că, muzica este elementul moral care dă suflet universului, aripi gândului, farmec tristeții și tuturor lucrurilor, veselie și viață. Ea este temeliea ordinii, înălțată pe OM spre tot ce e bun, drept și frumos.

Dar, totdeodată, cântarea este și unul din cele mai puternice mijloace de educație, „pedagogia stabilind ca scop principal al ei în școală *cultivarea sentimentelor bune* omeneste și în special a celui religios moral și patriotic-național, iar ca al doilea scop, dezvoltarea gustului muzical și a culturii estetice și artistice, în măsura posibilă în cadrul de organizare al fiecărei școale“ (Popovici T.) Și acest în-doit scop, este în funcție de materialul pe care-l introducem în școală și care trebuie să fie acela, din care să se reflecteze mai puternic sufletul neamului. — Acesta trebuie să fie cântecul popular, cântarea poporului, emanația lui de secole întregi, prietenul lui zilnic, la munca zilnică a ogoarelor sale, după cum este tovarășul nedespărțit al tuturor faptelor prin care trece un țăran român: veselie, înmormântare, religiozitate, patriotism, etc.

Și, e bine — ceiace se constată de un timp încoace — că întreaga educație moral-religioasă-patriotică își ia sorgintea din folklorul specific, etnic românesc. Dela „grădinițele de copii“, până la cele mai înalte instituții de cultură specială chiar, folosesc și au introdus cu temelie, cântecul și folklorul românesc. Este ceiace demult trebuia făcut. — Căci nu este — departe să se creadă așa ceva — o inferioritate a înălța muzica ta populară la nivelul inegalabil la care te-a înălțat, atunci, când nu cunoștea-i evenimentele muzicale europene, sau de aiurea, curentele și ideile în curs, forțamente atât de îmbelșugate, în

cât trebuie concentrată întreaga expunere numai într-o singură idee sau direcție, pentru a nu se resuma totul la ceva succint.

Se observă, că în manualele școlare se întrebuintează ca exemple aproape numai motive din muzica națională și se întrec autorii a fi cât mai „folkloristici” și a fi cât mai bogăți colecționari ai comorilor poporului. — Nu poate decât să ne umple inima de bucurie aceste întreceri, când ne gândim că acum două decenii nu erau în manuale decât străinisme și plagieri. — Era rușine unui autor să expună un cântec popular românesc. Era cu orice ocazie, cântat de întreaga școală, cântecele streine (oricine știe, toți câți au fost școlari și elevi, — că mai ales la Crăciun, nu se cântau frumoasele și prea frumoasele colinde românești; se cânta un „O tanen baum” ș. a.) fiind parcă rușine întregii suflări școlare să cânte, celiace dela nașterea poporului român s'a cântat de-atâta timp. — A trebuit un deosebit curaj, ca cineva — și toți câți l-au urmat — să rupă cu acest streinism ce nu avea nimic comom cu poporul nostru și să aibă acel curaj, să proclame sus și tare, că muzica populară românească, poate fi înălțată la nivelul — dacă nu mai mult, frumuseții muzicii altor popoare. — Ba mai mult, streinii iau motive de-ale cântecelor noastre populare și prefăcându-le, dau „ineditele” frumuseți ce n'au comparație. Aceasta mai ales, în muzica instrumentală.

Abundența materialului strein, în manualele școlare nu mai cunoștea margini.

Astăzi, cu deplină satisfacție, vedem situată acolo unde trebuie muzica populară românească și vedem pretutindeni importanța care se dă folklorului românesc muzical.

Socotind această expunere ca o succintă introducere în prea vastul subiect afixat, ca titlu al articolului de față, subliniez că în această „cronică muzicală” va fi timp să se vorbească și de alte probleme muzicale ale lumii întregi. Și nu e bine să terminăm articolul acesta, fără a aminti că, în nenumăratele muzici naționale (folklor sau școli simfonice) primitive sau ultra înaintate ce s'au perindat la Paris în 1937. Românii au fost bine reprezentați într-o serie de concerte însuflețite și faima cântecului nostru popular a străbătut întreaga lume.

Tratarea vom face-o, mai amănunțit, precum se cuvine, într'un articol viitor.

Miared.

CRONICA MĂRUNTĂ

● Gândirea,

cea mai înaltă publicație românească a reușit să deschidă drumuri noi în literatura națională, afirmând talente ce azi reprezintă conștiința superiorității noastre spirituale.

DI Nichifor Crainic conducătorul ei, poetul ce a știut să alinte cele mai suave strune ale sufletului ce-și regăsește odihna în rugii aprinse către Dumnezeu, doctrinarul profund al problemelor ce frământă azi neamul românesc, a strâns în paginile revistei sale tinerețea, prima condiție pentru ca marile lozinci pe care și le-a ales să fie trainic încrustate în inima viitorului.

Mereu înprospătată cu colaborări noi, demne, revista „Gândirea” își asigură viața ei lungă și frumoasă așa cum creatorul ei a visat-o.

● Universul Literar.

Îngrijită de D-nii Mihai Niculescu, Radu A. Strescu, Constantin Fântâneru, Victor Popescu, își face cale înșorită printre marile reviste românești.

Rigurozitatea cu care întregul suflet al ei este îndreptat spre cerul curat al creației românești, ne face să afirmăm, că revista „Universul Literar” își conturează un curent viu în literatura noastră.

● Revista „Pagini Literare”

se bucură de multă simpatie în rândul cetitorilor. Ii urăm viață îndelungată.

● Revista „Muguri Literari”

de sub direcția D-lui Iordache Răducu va apăre de acum înainte sub titlul de „Literatura”. O dorim sub noua denumire la fel de bună ca și până acum.

● Tribuna Tineretului,

aduce material destul de variat. Nu știu dacă nu ar fi mai bine ca DI Daneș să-i imprime un colorit mai literar?

● Tinerii poeți

Ștefan Baci, Ovid Caledoniu și Vintilă Horia sunt uniți prin acea comunitate sufletească ce duce către frumoase înfăptuiri. Așteptăm dela dâșșii cu cea mai mare nerăbdare a doua antologie pe care au anunțat-o și care va fi un dar din cel mai frumos ce se poate face lumii noastre literare.

Redacționale. — Dnii colaboratori sunt rugați să trimită manuscrisele până la 15 ale lunei, pentru ale avea la timp în tipografie.

■ MONUMENTUL MARTIRILOR HORIA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN DIN ALBA-IULIA.

Sus, pe culmea dealului pe care de milenii sunt durate zidurile cetății romane din vechiul Apulum, în marginea prăpăstioasă a dealului, dominând orașul din vale, se înalță falnica colonadă pe care sunt săpate chipurile lui Horia, Cloșca și Crișan, cei trei Crai conducători ai românilor ardeleni cu aproape două veacuri în urmă.

Impunătorul monument a fost ridicat din inițiativa societății culturale „Astra” despărțământul Alba-Iulia de sub președinția d-lui profesor Eugen Hulea, inspector general al învățământului secundar din ținutul Mureș, după planurile și sub direcția conducere a talentatului arhitect Octavian Mihălțianu, care a pus în construirea acestui monument, toată frumusețea sufletului său tânăr.

Măreția acestui monument, reinvie o pagină albă

a istoriei românești, înălțând prinos cerului care dealungul veacurilor a străjuit frunțile cernite cu smerenie a strămoșilor noștri.

Ochii lui Horia, Cloșca și Crișan, încrustați în piatră, privesc azi către zările de aur ale României, luminați de chinul vieții ce și-au făcut-o dar idealului național, azi împlinit, datorită harului divin pe care atât de trainic l-au presărat peste gândurile și visurile urmașilor pentru care s'au jertfit.

Fetele lor îndreptate către zăbrelele celulelor de-deasupra porții cetății, unde pe timpuri — închiși — priveau lacomi, chinuți de dorul plaiurilor ardeleni, își lasă în suflet urma aceluși cânt ce nu se poate spune, aceluși vis ce se topește în gene ca fulguirea primelor zile dintr'o iarnă prea timpurie.

Înălțătoare clipă de piatră s'a ridicat pe dealul cetății din Alba-Iulia și nici un cuvânt nu poate contura măreția ei.

P. N. Z. Prah.

EXEM-
PLARUL
LEI 6

MUNȚII APUSENI

REVISTĂ LITERARĂ LUNARĂ
DIRETOR: P. N. ZAHARIA-PRAHOVA

EXEM-
PLARUL
LEI 6

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
ALBA-IULIA, STR. GHEORGHE COȘBUC No. 12

GRUPUL SUSȚINĂTOR AL REVISTEI:

SIMION ȘOIMUȘAN	PETRE PAULESCU
ION CĂSTĂIAN	MIARED
EMIL MITRACHE	NAE NICOLAE
MARIN ȘTEFĂNESCU	V. OPRECU-SPINENI
B. POTĂRNICHE	C. AUREL
I. Ț.-VĂLENI	D. OLARU

INREGISTRATĂ LA TRIBUNALUL ALBA SUB No. 5332—1938

ABONAMENTE PE 1 AN:

INSTITUȚII PARTICULARE ȘI STAT	LEI 1000'—
PARTICULARI	Lei 200'—
DE SUSȚINERE	Lei 2000'—
ELEVI ȘI STUDENȚI	Lei 100'—

IN STRĂINĂTATE DUBLU